

SANKTUARIA MARYJNE W POSŁUDZE EWANGELIZACYJNEJ KOŚCIOŁA WEDŁUG JANA PAWŁA II

W swojej posłudze papieskiej Jan Paweł II, jak wszyscy o tym wiemy, bardzo często odwołuje się do sanktuariów, zwłaszcza sanktuariów maryjnych. Papież-pielgrzym na szlakach swojego pielgrzymowania nawiedza z wielką miłością sanktuaria Matki Bożej i zaprasza wszystkich wierzących w Chrystusa do podobnych nawiedzeń. Temu powiązaniu papieskiej posługi z sanktuariami maryjnymi towarzyszy bogate w treść nauczanie Ojca Świętego o miejscu i roli tych sanktuariów w życiu i misji Kościoła. Nauczanie to znajdziemy głównie w homiliach i przemówieniach wygłaszanych w sanktuariach maryjnych, w rozważaniach papieskich związanych z modlitwą *Anioł Pański*, znajdziemy je także w głównym dokumencie maryjnym obecnego pontyfikatu, jakim jest encyklika *Redemptoris Mater*. W tej ostatniej Jan Paweł II podkreśla, że Dziewica Maryja jest wciąż obecna w dziele Kościoła także „poprzez przyciągającą i promieniującą moc wielkich sanktuariów, w których nie tylko jednostki czy środowiska miejscowe, ale niekiedy całe narody i kontynenty szukają spotkania z Matką Pana (...)”. Ojciec Święty zauważa dalej, że „można by mówić o swoistej 'geografii' wiary i pobożności maryjnej, która obejmuje wszystkie miejsca szczególnego pielgrzymowania Ludu Bożego”¹.

Ta „geografia” wiary i pobożności maryjnej związanej z sanktuariami maryjnymi odsyła nas jednak do „teologii”. To teologia pozwala bowiem zrozumieć ten, jakże ważny w życiu Kościoła, fenomen sanktuariów maryjnych, odkryć ich istotę i miejsce w posłudze ewangelizacyjnej Kościoła. W niniejszej prezentacji odwołamy się do tej właśnie teologii. Zaczniemy od nauczania papieskiego na temat istoty sanktuariów maryjnych, na temat ich „esse”. Od owego „esse” przejdziemy z kolei do „agere”, to znaczy odczytamy z nauczania Jana Pawła II, na czym polega misja, działanie sanktuariów maryjnych w życiu wspólnoty wierzących.

---

¹ Nr 28.

Sanktuaryjne „esse” – sanktuarium maryjne jako misterium Kany

Sanktuarium jest przede wszystkim znakiem i miejscem obecności Boga pośród swojego ludu. Jest to obecność stwórcza i zbawcza Tego, który daje życie. Ale w sanktuarium maryjnym można i należy mówić również o obecności Maryi. Wymownie ujął tę prawdę Jan Paweł II podczas pierwszej pielgrzymki do Ojczyzny w odniesieniu do sanktuarium jasnogórskiego. *„Przyzwyczailli się Polacy (...) – stwierdził Papież – ze wszystkim przychodzić na Jasną Górę, aby mówić o wszystkim swojej Matce – Tej, która tutaj nie tylko ma swój Obraz, swój Wizerunek, jeden z najbardziej znanych i najbardziej czczonych na całym świecie, ale która tutaj w jakiś szczególny sposób jest. Jest obecna”*². Podczas drugiej pielgrzymki do Ojczyzny Ojciec Święty stwierdził: *„Sześć wieków na tej 'świętej górze Boga' obecna jest Bogarodzica jako Matka i Królowa naszego Narodu poprzez swój łaskami słynący wizerunek”*³. Z kolei pielgrzymując do Fatimy Papież podkreślił w swoim przemówieniu: *„Szczególnym przejawem macierzyństwa Maryi w stosunku do ludzi są miejsca, na których spotyka się z ludźmi – domy, w których Ona mieszka. Domy, w których odczuwa się szczególną obecność Matki Boga”*⁴.

W tym miejscu należy podkreślić, że obecność Maryi różni się istotowo od obecności Boga. Bóg jest obecny jako Stwórca i Zbawca. Obecność Boża jest obecnością przyczyny stwórczej i mocy przemieniającej, odradzającej człowieka do pełni życia w Bogu. Obecność Maryi zaś to obecność stworzenia. Dokonuje się ona zatem jedynie w Bogu i mocą Boga. Jest to, jak podkreśliła to sama Dziewica przy zwiastowaniu, obecność służebnicy Pańskiej, stworzenia, które może i pragnie współpracować z Bogiem. Ta jedyna w swoim rodzaju stwórczo-zbawcza więź Maryi z Bogiem, związana z misterium Wcielenia Syna Bożego, zdecydowała o tym, że Maryja mogła stać się i rzeczywiście się stała znakiem obecności samego Boga, żywą świątynią, Jego sanktuarium. *„Najświętsza Dziewica – stwierdzi Jan Paweł II – jest pierwszym i głównym sanktuarium Boga. Starożytni pisarze Kościoła biorąc pod uwagę fakt, że Maryja z Nazaretu nosiła w swoim łonie Syna Bożego, nazwali Ją Arką Przymierza; nie znajdowały się w Niej tablice Przymierza i naczynie z manną, tak jak w arce starożytnej, ale sam Autor Ewangelii i Chleb prawdziwy, który zstąpił z nieba”*⁵. Przy innej okazji Papież podkreślił, że Maryja *„stała się świątynią królewskiej obecności Pana”*⁶.

² *Macierzyńska obecność Maryi w życiu Kościoła i ojczyzny*, homilia, Jasna Góra, 4 VI 1979, [w:] A. Szostek MIC (red.), *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. II, *Homilie i przemówienia*, Wyd. Księży Marianów, Warszawa 1998-1999, s. 43-44.

³ *„Tyś wielką chlubą naszego Narodu”*, homilia, Jasna Góra, 19 VI 1983, [w:] *ibidem*, s. 177.

⁴ *Co znaczy poświęcić świat Niepokalanemu Sercu Maryi?*, homilia, Fatima, 13 V 1982, [w:] *ibidem*, s. 154.

⁵ *Świątynia Boga*, Anioł Pański, Capua, 24 V 1992, L'Osservatore Romano, wyd. pol. (dalej: ORp) 7 (1992), s. 27.

⁶ *W pielgrzymce do Czarnej Madonny*, Anioł Pański, Udines 3 V 1992, ORp 6 (1992), s. 20.

Obecność Maryi, jako żywej świętyni, w misterium Chrystusa prowadzi do Jej obecności w tajemnicy Chrystusowego Kościoła. Maryja jest obecna w Mistycznym Ciele Chrystusa od początku, od momentu kiedy Jezus zaczął je budować. Jest to obecność macierzyńska, którą potwierdzają słowa Jezusa z Krzyża: „*Niewiasto, oto syn twój*”, „*Oto Matka twoja*”. Misterium tej obecności dobrze odsłania ewangelia o Kanie Galilejskiej. W Kanie Galilejskiej był obecny Chrystus, który okazał tu po raz pierwszy swoją boską zbawczą moc. Można powiedzieć, że służebnicą tej obecności Chrystusa była Jego Matka, prowadząca dialog z Synem i z uczniami. To Jej wiara, jak podkreślają egzegeci tej perykopy ewangelicznej, przyczyniła się do tego, że uczniowie uwierzyli w Jezusa. W encyklice maryjnej Jan Paweł II stwierdza: „*Maryja obecna jest w Kanie Galilejskiej jako Matka Jezusa – i w sposób znamienity przyczynia się do owego 'początku' znaków objawiających mesjańską moc Jej Syna (...) W Kanie Maryja jawi się jako wierząca w Jezusa: Jej wiara sprowadza pierwszy 'znak' i przyczynia się do wzbudzenia wiary w uczniach*”⁷. To misterium ewangelicznej Kany powtarza się niejako w każdym sanktuarium maryjnym, będącym znakiem i miejscem obecności i działania Boga w Chrystusie, a także znakiem i miejscem obecności i działania Maryi.

Obecność i bliskość Maryi stanowi niejako duszę każdego sanktuarium. „*Pielgrzymując do Lourdes – stwierdza Jan Paweł II – pragniemy na nowo wejść w krąg tej niezwykłej bliskości, która tutaj nie przeminęła, lecz utrwaliła się. Ona – ta bliskość Maryi – stanowi jakby duszę tego sanktuarium. Pielgrzymujemy do Lourdes, aby być blisko Maryi*”⁸. Widzialnym znakiem obecności Maryi w tych miejscach są Jej wizerunki, obrazy, figury. „*Najświętsza Panna jaśnieje na nich – czytamy w Redemptoris Mater – jako zwierciadło Bożego piękna, mieszkanie odwiecznej Mądrości, osoba modląca się, wzór kontemplacji, ikona chwały*”⁹.

Tak więc sanktuaria maryjne to miejsca, w których obecna jest Maryja, a „*wszędzie tam, gdzie Ona się znajduje – podkreśla Jan Paweł II – podobnie jak w Betlejem, Nazarecie czy Kanie Galilejskiej, wskazuje na Syna, Owoc żywota swego. Taka jest funkcja Matki, tej Matki, dać Syna, prowadzić do Niego*”¹⁰. Każde sanktuarium maryjne jest zatem miejscem, w którym dokonuje się misterium spotkania z Chrystusem „*przez Maryję*”. Stąd też należy stwierdzić, że sanktuaria te należą bardziej do Jezusa niż do Jego Błogosławionej Matki. Podkreślił to Jan Paweł II przemawiając do chorych: „*Można zatem powiedzieć z całym przekonaniem, że Lourdes należy do Chrystusa bardziej jeszcze aniżeli do Jego Najświętszej Matki. W Lourdes uczymy się poznawać Chrystusa za pośrednictwem Maryi. Cuda dokonujące się w Lourdes są cudami Chrystusa wyjednanyymi przez wstawiennictwo Maryi*”¹¹.

⁷ Nr 21.

⁸ *Pielgrzymujemy do Lourdes, ażeby przybliżyć się do tajemnicy Odkupienia*, homilia, Lourdes, 15 VIII 1983, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. II, *Homilie i przemówienia*, s. 206-207.

⁹ Nr 33.

¹⁰ *Na koronację obrazu Różanostockiej Wspomożycielki*, list, ORp 6 (1981), s. 24.

¹¹ *Lourdes jest znakiem działania Maryi w naszych dziejach*, homilia, Watykan, 11 II 1988, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. III, *Homilie i przemówienia*, s. 33-34.

W sanktuariach maryjnych urzeczywistnia się zatem znana od wieków zasada „przez Maryję do Chrystusa”. „Ludzie – mówi Jan Paweł II – potrzebują Maryji! To Ona otwiera nam drogę do Serca Syna, a tylko tam znajdujemy uciszenie w naszym niepokoju, ulgę w cierpieniu, moc i stałość dla naszych postanowień życia zgodnego z wartościami Ewangelii”¹². W czasie swojej trzeciej pielgrzymki do Ojczyzny Papież zwrócił się do Maryi na Jasnej Górze z modlitewną prośbą: „Pani Jasnogórska! Nie przestawaj z nami przebywać! Nie przestawaj powtarzać nam tych słów z Kany Galilejskiej: 'Cokolwiek wam rzecze, to czyńcie'. Nie przestawaj wskazywać na Twojego Syna. Nie przestawaj przybliżać nas do sakramentu Jego Ciała i Krwi”¹³.

„Esse”, istota maryjnych sanktuariów – według Jana Pawła II – sprowadza się zatem do służebnej, pośredniczącej obecności Matki Chrystusa i Kościoła. Powtarza się tutaj i trwa misterium Kany. Ludzie za wstawiennictwem Maryi, z Jej pomocą zbliżają się do Boga, wchodzą niejako w krąg, w przestrzeń Jego zbawczej obecności.

Sanktuaryjne „agere” – sanktuarium maryjne amboną, konfesjonalem i ołtarzem

Odczytując nauczanie Jana Pawła II na temat funkcji sanktuarium maryjnego w misji ewangelizacyjnej Kościoła, można powiedzieć, że według Ojca Świętego to sanktuaryjne „agere” stanowi swego rodzaju przestrzeń od ambony poprzez konfesjonał do ołtarza. Przy czym to tak określone „agere” zapośredniczone jest poprzez macierzyńską obecność i działanie Maryi.

Sanktuaria maryjne stanowią najpierw wyjątkowe miejsca diakonii Słowa Bożego. Jan Paweł II w swoim nauczaniu wielokrotnie nazywa sanktuaria maryjnymi ośrodkami ewangelizacji. W jednym z rozważań na Anioł Pański Papież stwierdził, że sanktuaria to „niby rozgłośnie Dobrej Nowiny”¹⁴. W innym z tych rozważań, mówiąc o sanktuarium maryjnym w Kanadzie, Jan Paweł II podkreślił, że „sanktuarium w Cap jest przede wszystkim ośrodkiem ewangelizacji i pobożności maryjnej”¹⁵. Z kolei przemawiając do biskupów portugalskich, Ojciec Święty zauważył, że „Fatima, trwająca niezmiennie w milczącym słuchaniu głosu Boga, nadal jest stałym punktem odniesienia i wezwaniem do życia ewangelii”¹⁶.

¹² *Brama Niebios*, Anioł Pański, Funchal, 12 V 1991, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. V, *Anioł Pański*, s. 330.

¹³ *Trudny dar wolności*, homilia, Jasna Góra, 13 VI 1987, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. II, *Homilie i przemówienia*, s. 291.

¹⁴ *Patronka Ekwadoru*, Anioł Pański, Watykan, 12 VII 1992, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. V, *Anioł Pański*, s. 390.

¹⁵ *Sanktuarium Matki Bożej w Cap w Kanadzie*, Anioł Pański, Watykan, 13 XI 1988, [w:] *ibidem*, s. 282.

¹⁶ *W świątłach Fatimy nowa ewangelizacja Europy*, przemówienie, Fatima 13 V 1991, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. III, *Homilie i przemówienia*, s. 101.

Od pierwszej chwili swojego istnienia, Maryja jest w sobie samej „żywą Ewangelią” głoszącą, że Chrystus jest Zbawicielem. Już samo istnienie Niepokalanej, „pełnej łaski” odsłania prawdę o zbawiającym Bogu. W życiu Najświętszej Dziewicy dostrzegamy również „gesty”, w których widoczne jest pragnienie przekazywania Chrystusa innym ludziom. Wymownie świadczy o tym ewangeliczna scena nawiedzenia, a także scena z Betlejem, gdzie Maryja ukazuje z radością Dziecię Jezus pasterzom i mędrcom. „Zanim Jezus sam zaczął mówić o sobie i o swojej misji – stwierdza Jan Paweł II – mówiła o Nim Maryja. Mówiła tym, którzy przybywali do Dzieciątka, pełni podziwu i zdumienia dla tego wszystkiego, co Bóg uczynił dla zbawienia Izraela i całej ludzkości. (...) Od Epifanii aż do Pięćdziesiątnicy Maryja daje Jezusa ludzkości”¹⁷. Nawiązując z kolei do stwierdzenia ewangelisty, że Maryja zachowywała wszystkie te wspomnienia w swoim sercu (por. Łk 2,19), Papież podkreśla: „Ona pragnie ofiarować 'wszystkie te wspomnienia', które – jak pisze ewangelista św. Łukasz – chowała wiernie w swym sercu i które – jak wiecie – odnoszą się do Chrystusa, na którego spotkanie Matka Boża nas prowadzi”¹⁸. Stąd też, jak podkreśla Jan Paweł II, nawiązując do słów wypowiedzianych przez Matkę Jezusa w Kanie: „Nie możemy w pełni przyjąć Najświętszej Panny jako Matki, jeżeli nie jesteśmy posłuszni Jej słowu, wskazującemu na Jezusa, jako Mistrza prawdy, której należy słuchać i iść za nią: 'Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie'. Te słowa Maryja powtarza stale, gdy ma swego Syna na ręku lub wskazuje Go spojrzeniem”¹⁹. Dziewica Maryja była i jest „żywą Ewangelią” Chrystusa. Nikt tak jak Ona nie żył duchem Ewangeli. Nikt tak jak Ona nie wcielił w swoje życie ewangelicznego programu. Co więcej, Maryja poświęciła się również dziełu ewangelizacji. Jej życie było nieustannym ewangelizowaniem. Wkład Maryi w dzieło ewangelizacji uprawnia do stawiania Jej przed ewangelistami i apostołami, nawet najbardziej dynamicznymi w głoszeniu Ewangeli. Apostołowie i ewangeliści są jedynie świadkami Jezusa, Ona Jego Matką. Oni stoją niejako na zewnątrz Jego zbawczych misterii, Ona została wprowadzona do samego wnętrza zbawczych tajemnic Chrystusa. Oni opowiadają, co widzieli i słyszeli, Ona mówi również o tym, co się w Niej dokonało. Oni tylko świadczą, Ona świadczy i po macierzyńsku współtworzy to, o czym daje świadectwo. Stąd też podczas jednego z rozważań na *Anioł Pański* Jan Paweł II stwierdził: „Maryja jest wzorem ewangelizacji, jest najwyższym wzorem każdej ewangelizacji, otrzymała bowiem wyjątkowy przywilej: jako Matka Boża poczęta, nosiła w swoim łonie i wydała na świat Boskiego Odkupiciela”²⁰.

¹⁷ *Matka Syna Bożego, Anioł Pański*, Watykan, 6 I 1988, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. V, *Anioł Pański*, s. 222-223.

¹⁸ *Świętość najgłębszym wymiarem misyjności Kościoła, Anioł Pański*, Watykan, 14 X 1979, [w:] *Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II*, Kraków 1983, s. 140.

¹⁹ *Ona jest Matką i doskonałym wzorem chrześcijan*, homilia, Suyapa, 8 III 1983, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. II, *Homilie i przemówienia*, s. 167.

²⁰ *Maryja - niedościgniony wzór ewangelizacji, Anioł Pański*, Ferrara, 23 IX 1990, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. V, *Anioł Pański*, s. 326.

Maryja jest nazywana „*Gwiazdą ewangelizacji*”. Można powiedzieć, że Gwiazda ta w wyjątkowy sposób świeci właśnie w sanktuariach maryjnych. Zwracając się do Maryi Jasnogórskiej podczas jednej z audiencji środowych Jan Paweł II powiedział: „*Matko Jasnogórska! Oto przez sześć stuleci Twojej obecności w tak przez nas umiłowanym Wieczerniku zdajesz się mówić: 'Przyjmijcie to słowo, nie jako ludzkie, ale – jak jest naprawdę – jako słowo Boga', który działa w nas wierzących. Tak zdajesz się mówić do nas Ty, Matko*”²¹. A podczas drugiej pielgrzymki do Ojczyzny związanej z jasnogórskim jubileuszem 600-lecia Papież stwierdził: „*Jasna Góra staje się szczególnym miejscem ewangelizacji. Słowo Dobrej Nowiny uzyskuje tutaj jakąś wyjątkową wyrazistość, a równocześnie zostaje jakby zapośredniczone przez Matkę (...)*”²². Trzeba dodać, że przy różnych okazjach Papież podkreśla wielką rolę sanktuariów maryjnych w dziele ewangelizacji poszczególnych krajów, a nawet kontynentów.

Będąc szczególnymi miejscami diakonii słowa Bożego, sanktuaria maryjne stanowią także wyjątkowe miejsca sprawowania zbawczej postługi jednania. Można powiedzieć, że pielgrzymujący do tych sanktuariów odczytują jasno, że miłosierdzie Boże i Jego moc przebaczenia grzechów objawiają się w wyjątkowy sposób pod macierzyńskim okiem Niepokalanej. Jan Paweł II niejednokrotnie nazywa sanktuaria maryjne „*miejscami pokoju i pojednania*”²³. Podczas jednego z niedzielnych rozważań na *Anioł Pański* Papież stwierdził, że sanktuaria poświęcone Maryi „*to oazy modlitwy, pokuty i pojednania*”²⁴. W trakcie innego rozważania Jan Paweł II podkreślił, że sanktuaria maryjne to ośrodki w których „*następuje spotkanie z tymi wielkimi bogactwami, które Chrystus powierzył i darował Kościołowi, przede wszystkim z sakramentami, łaską, miłosierdziem (...)*”²⁵.

Należy w tym miejscu podkreślić, że Dziewica Maryja znajduje się w szczególnej i wyjątkowej relacji do Chrystusowej tajemnicy zbawczego jednania. Ona bowiem w misterium swego Niepokalanego Poczęcia jako pierwsza doświadczyła Chrystusowego dzieła pojednania. W Niej, jak uczy Ojciec Święty w adhortacji *Reconciliatio et paenitentia*, „*dokonano się pojednanie (...), gdyż otrzymała Ona od Boga pełnię łaski na mocy odkupieńczej ofiary Chrystusa*”²⁶. Matka Jezusa jest najwspanialszym owocem zbawczego dzieła pojednania. Jako zjednoczona w pełni z Bogiem, stała się też od początku pierwszym sprzymierzeńcem Boga w dziele zbawczego jednania, w zawieraniu Nowego Przymierza. Od zwiastowania

²¹ *Modlitwa Jubileuszu Jasnogórskiego*, ORp 1 (1983), s. 37.

²² *Tyś wielką chlubą naszego narodu*, przemówienie, Jasna Góra, 19 VI 1983, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. II, *Homilie i przemówienia*, s. 179.

²³ *Sanktuaria maryjne są zawsze miejscami szczególnego uwielbienia Chrystusa*, homilia, *Mariapocos*, 17 VIII 1991, ORp 9-10 (1991), s. 14.

²⁴ *Maryjne sanktuaria w Emilii*, *Anioł Pański*, Piacenza, 5 VI 1988, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. V, *Anioł Pański*, s. 250.

²⁵ *Znaczenie sanktuariów maryjnych*, *Anioł Pański*, Watykan, 21 VI 1987, [w:] *ibidem*, s. 181-182.

²⁶ Nr 35.

do Kalwarii Maryja wносиła swój macierzyński wkład w Boże dzieło jednania. „Najświętsza Dziewica – mówi Jan Paweł II w jednym z niedzielnych rozważań na Anioł Pański – jest uobecnieniem pokoju i pojednania. Przecież to Ona właśnie przez Anioła Gabriela otrzymała to wielkie orędzie pojednania i pokoju, które Bóg wysłał całemu rodzajowi ludzkiemu (por. Łk 1, 26-38). Maryja wydała na świat Tego, który jest naszym pojednaniem. Ona stała pod krzyżem, kiedy Bóg przez krew swojego Syna pojednał wszystko z sobą (por. Kol 1, 20)”²⁷. Macierzyński wkład Maryi w dzieło jednania nie zakończył się jednak na Kalwarii. Trwa w dalszym ciągu, albowiem trwa ustawicznie posługa jednania zlecona przez Chrystusa Kościołowi.

Jan Paweł II uczy, że Maryja uwielbiona w niebie ma serce wypełnione miłosierdziem dla grzeszników, którzy kierując ku Niej wzrok, wzywają Jej wstawiennictwa i błagają o Boże przebaczenie. Dlatego też, „gdy z powodu grzechów spotka nas nieszczęście utraty przyjaźni z Bogiem, instynktownie szukamy Tego, który ma na ziemi władzę odpuszczania grzechów (por. Łk 5, 24). Szukamy Go za pośrednictwem Maryi, której sanktuaria są miejscami nawrócenia, pokuty i pojednania z Bogiem” – mówi Papież²⁸. „Te miejsca maryjnej modlitwy – stwierdza przy innej okazji Jan Paweł II – są wspaniałym świadectwem Bożego miłosierdzia, które człowiek otrzymuje dzięki wstawiennictwu Maryi. Cudowne przypadki uzdrowienia ciała, odnowy duchowej i nawrócenia dowodzą, że Maryja nadal spełnia – z Chrystusem i w Duchu – swoją misję Wspomożycielki i Matki”²⁹.

Ojciec Święty w swoim nauczaniu niejednokrotnie podkreśla, że Maryja obecna w swoich sanktuariach kieruje ku ludziom wezwanie do nawrócenia, do oczyszczenia. W jednym z przemówień wygłoszonych w Lourdes Jan Paweł II stwierdził: „Przecież Maryja bez grzechu przypomina nam tutaj tę podstawową potrzebę: mówi nam jak Bernadecie, módlcie się za grzeszników, przyjdźcie obmyć się, oczyścić, zacerpnąć nowego życia”³⁰. Mówiąc zaś o Fatimie, w trakcie jednego z rozważań na Anioł Pański Papież podkreślił: „Także dziś, ze swego sanktuarium w Fatimie, Maryja ponawia macierzyńskie wezwanie do nawrócenia na drogę prawdy i łaski, do życia sakramentalnego, zwłaszcza w odniesieniu do Sakramentu Pokuty i Eucharystii”³¹. Stąd Papież stwierdza, że Maryja „jest uprzywilejowaną przekazicielką Jego (Chrystusa) łaski, jedyną drogą, przez którą łaska spływa na ludzi w niezwykłej i cudownej obfitości. Gdziekolwiek jest obecna Maryja, tam obfituje łaska i tam dokonuje się uzdrowienie ciała i duszy człowieka”³². Stwierdzenie to na pierwszym miejscu

²⁷ *Serce Jezusa, pokoju i pojednanie nasze*, Anioł Pański, Castel Gandolfo, 3 IX 1989, [w:] *Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II*, t. IV, Libreria Editrice Vaticana 1992, s. 115.

²⁸ *Matka Boska del Pilar*, Anioł Pański, Watykan, 15 XI 1987, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. V, *Anioł Pański*, s. 208.

²⁹ *Maryja w duchowym doświadczeniu Kościoła*, Audiencja generalna, Watykan, 15 XI 1995, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. IV, *Audiencje generalne*, s. 113.

³⁰ *Nasz świat potrzebuje nawrócenia*, przemówienie, Lourdes, 14 VIII 1983, ORp 7-8 (1983), s. 5

³¹ *Portugalskie sanktuarium w Fatimie*, Anioł Pański, Castel Gandolfo, 26 VII 1987, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. V *Anioł Pański*, s. 192.

³² *Sanktuarium w Lourdes*, Anioł Pański, Castel Gandolfo, 19 VII 1987, [w:] *ibidem*, s. 229.

dotyczy sanktuariów maryjnych, jako że zostało ono wypowiedziane w odniesieniu do sanktuarium w Lourdes. Dlatego to sanktuaria maryjne, według Jana Pawła II, stają się „źródłem, gdzie sumienie staje się czyste lub odzyskuje czystość, gdy odnajduje swoje pierwotne ukierunkowanie poprzez Maryję”³³. Sanktuaria maryjne to miejsca, gdzie – jak powiada Papież – „trwa nieprzerwany ruch nawróceń, gdzie wierni w kaplicy spowiedzi czy innych miejscach tych świątyń odnajdują pokój oczyszczonego serca”³⁴. W sanktuariach „nieprzebrane tłumy codziennie przystępują do sakramentu spowiedzi i Eucharystii, wielu wątpiących nawraca się i odnajduje wiarę, odrzuca grzech i przyjmuje łaskę, a letniość i chłód zamieniają się w duchową żarliwość i zaangażowane świadectwo”³⁵. O tym, jak wiele osób powróciło do Boga w tych właśnie miejscach, mogą zaświadczyć kaplice i konfesjonały. „Iluż tutaj się nawróciło – mówił Jan Paweł II na Jasnej Górze - przechodząc od złego do dobrego użycia swojej wolności? Iluż odzyskało prawdziwą godność przybranych synów Bożych? Jak wiele o tym mogłaby powiedzieć kaplica jasnogórskiego Obrazu. Jak wiele mogłyby powiedzieć konfesjonały całej bazyliki”³⁶. Przemawiając do Ojców Paulinów podczas tej samej pielgrzymki Papież podkreślił: „Jasna Góra jest chyba najbardziej newralgicznym punktem duszpasterstwa na całej ziemi polskiej, zwłaszcza gdy chodzi o duszpasterstwo konfesjonatu”³⁷. Dodajmy: Jasna Góra i wiele innych sanktuariów maryjnych.

Ta sanktuarijna diakonia pojednania, w której ma swój macierzyński udział Niepokalana Dziewica, prowadzi w końcu do najdoskonalszego spotkania z Bogiem na drogach ziemskiego pielgrzymowania, jakie stanowi Eucharystia. O sanktuarium w Lourdes Jan Paweł II powiedział: „sercem Lourdes jest Eucharystia, ku której wszystko zmierza i z której wszystko promieniuje”³⁸.

Ta „żywa” pobożność eucharystyczna, jaką cechują się sanktuaria maryjne, wynika z faktu głębokiej więzi Maryi z Eucharystią. Wyraża się ona najpierw w tym, że Maryja już w samym misterium Wcielenia przyjmuje w sposób najbardziej pełny przychodzącego i oddającego się ludziom Boga, a zarazem wzajemnie się Jemu oddaje. W czasie czwartej pielgrzymki do Ojczyzny Jan Paweł II powiedział: „Pochylamy się z najgłębszą czcią wobec tajemnicy: 'Słowo stało się Ciałem i mieszkało między nami'. Na iluż to miejscach waszej ziemi, w ilu sanktuariach maryjnych trwa ta zbawcza chwila zwiastowania. Ile warg powtarza słowa Dziewicy-Bo-

³³ Proszę Boga, aby błogosławił Francji, przemówienie, Lourdes, 14 VIII 1983, ORp 7-8 (1983), s. 4.

³⁴ Zostaliśmy wezwani i konsekrowani dla sakramentu Pojednania, przemówienie, Lourdes, 15 VIII 1983, ORp 7-8 (1983), s. 8.

³⁵ Sanktuarium maryjne w Loreto, Anioł Pański, Watykan, 8 XII 1987, [w:] Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998, t. V Anioł Pański, s. 213.

³⁶ Tyś wielką chlubą naszego narodu, przemówienie, Jasna Góra, 19 VI 1983, [w:] Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998, t. II, Homilie i przemówienia, s. 180.

³⁷ Sześć wieków waszego powołania i służby w tym sanktuarium, przemówienie, Jasna Góra 19 VI 1983, [w:] Jan Paweł II, Druga pielgrzymka do Polski. Przemówienia, homilie, 16 VI 1983-22 VI 1983, Kraków 1983, s. 89.

³⁸ Msza święta dla chorych, homilia, Watykan, 11 II 1991, ORp 2-3 (1991), s. 39.

garodzicy. 'Witaj Jezu, Synu Maryi, Tyś jest Bóg prawdziwy w świętej Hostyi' – w tej Eucharystii, którą tu sprawowaliśmy"³⁹. Choć, jak wiemy, nie można wprost wykazać fizycznej obecności Maryi w Wieczerniku w czasie ustanowienia Eucharystii, to przecież należy podkreślić, że Maryja była w samym centrum tej tajemnicy przez to, że stała pod Krzyżem Syna na Kalwarii. Eucharystię ustanowił Chrystus podczas uczyty paschalnej w Wieczerniku, ale nabiera ona swej mocy i pełnej prawdy w chwili śmierci krzyżowej. To tam właśnie, pod Krzyżem – jak uczy II Sobór Watykański – Maryja „najgłębiej ze swym Jednorodzonym współcierpiła i z ofiarą Jego złączyła się matczynym duchem, z miłością godząc się, aby doznała ofiarniczego wyniszczenia zertwa z Niej narodzona"⁴⁰. Dlatego też „Błogostawiona Dziewica – powiada Jan Paweł II – trwa w głębokiej zażyłości zarówno z Chrystusem, jak i z całym Kościołem w tym, co stanowi samą istotę liturgii: w sakramentalnym sprawowaniu zbawienia ku chwale Boga Ojca i dla uświęcenia człowieka. Maryja jest obecna w pamiętce – w czynności liturgicznej – ponieważ była obecna w zbawczym wydarzeniu"⁴¹. „Każda Eucharystia – stwierdził Papież w jednym z rozważań niedzielnych przed Anioł Pański – jest pamiętką tamtej Ofiary i Paschy, która na nowo przyniosła światu życie; każda Msza Święta wprowadza nas w najściślejszą komunie z Nią, Matką, której ofiara uobecnia się tak, jak ofiara Syna uobecnia się w słowach konsekracji chleba i wina wypowiedzianych przez kapłana"⁴². Należy dodać, że więź Maryi z Eucharystią wypowiada się również w Jej postawie dziękczynienia, czego świadectwem jest *Magnificat*.

Ta wieloraka więź Maryi z Eucharystią stanowi o tym, że do Eucharystii zbliżamy się „z Maryją” i „przez Maryję”. „Słusznie pobożność ludu chrześcijańskiego – napisał Jan Paweł II w maryjnej encyklice – zawsze dostrzegała głęboką więź pomiędzy nabożeństwem do Matki Bożej i kultem Eucharystii: jest to godne podkreślenia tak w liturgii zachodniej, jak i wschodniej, w tradycji rodzin zakonnych, w duchowości współczesnych ruchów, także młodzieżowych, w duszpasterstwie sanktuariów maryjnych. Maryja prowadzi wiernych do Eucharystii"⁴³. Maryja jest wzorem postawy eucharystycznej – postawy wdzięcznego przyjęcia daru zbawienia. Uczy tej postawy, a zarazem pomaga ją realizować. Matka Jezusa przez swój przykład i macierzyńskie wsparcie pomaga też w urzeczywistnianiu przez wszystkich wierzących w Jej Syna kapłaństwa powszechnego, składania duchowych ofiar. Sanktuaria maryjne nazywane są często „wieczernikami”. Wyraża to prawdę o obecności Maryi pośród modlącego się i czuwającego Kościoła. Szczególnym wyrazem tego jest sprawowanie Eucharystii. W encyklice o Duchu Świętym Jan Paweł II

³⁹ *Matko Serca Jezusowego, przybliżaj nas do Twego Syna*, Anioł Pański, Rzeszów, 2 VI 1991, ORp 5 (1991), s. 16.

⁴⁰ Konstytucja dogmatyczna *Lumen gentium*, nr 58.

⁴¹ *Godność Maryi w sprawowaniu liturgii*, Anioł Pański, Watykan, 12 II 1984, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. V, *Anioł Pański*, s. 126.

⁴² *Bezcenny dar Zmartwychwstałego*, Anioł Pański, Watykan, 5 VI 1983, [w:] *Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II*, t. II, Libreria Editrice Vaticana 1986, s. 203.

⁴³ Nr 44.

napisał: „*Kościół jest zawsze obecny w wieczniku i nosi go w sercu. Trwa na modlitwie, podobnie jak trwali na modlitwie Apostołowie wraz z Maryją, Matką Chrystusa, oraz tymi, którzy stanowili w Jerozolimie pierwszy załęczek wspólnoty chrześcijańskiej. Kościół trwa na modlitwie z Maryją. Owo zjednoczenie modlącego się Kościoła z Matką Chrystusa należy od początku do tajemnicy Kościoła*”⁴⁴.

W świetle tych prawd Jan Paweł II pisał w swoim przesłaniu na XIX Międzynarodowy Kongres Maryjny w Częstochowie w 1996 r., że Maryja „*pozostając przez całe życie w komunii z Synem, nie tylko przez więzy krwi, ale nade wszystko przez miłość – jest najdoskonalszą Nauczycielką tej miłości, która pozwala nam najpełniej zjednoczyć się z Chrystusem w tajemnicy Jego eucharystycznej obecności*”. I zachęcał Ojciec Święty: „*Pozwólmmy, by Maryja prowadziła nas do Eucharystii!*”⁴⁵. „*Uczmy się od Najświętszej Panny – zachęcał także Jan Paweł II w jednym z rozważań przed Anioł Pański – której życie było prawdziwą 'egzystencją eucharystyczną'. Ona pozwoliła się całkowicie ukształtować przez obecność swego Boskiego Syna. Dokonała się w Niej cudowna wymiana darów: w Jej łonie Syn Boży przyjął ludzką postać, Ona zaś została wewnątrznie ukształtowana przez Jego Boską doskonałość, stając się pierwowzorem zbawionych. Całe życie Maryi było w pewien sposób 'procesją Bożego Ciała'. Ona jest 'łaski pełna', jest żywym tabernakulum Wcielonego Słowa*”⁴⁶.

Tak oto zaprezentowana pokrótce, w oparciu o nauczanie Jana Pawła II, potrójna diakonia sanktuariów w odniesieniu do słowa Bożego, sakramentu Pojednania i Eucharystii, diakonia zapośredniczona macierzyńską obecnością Maryi – Matki Chrystusa i Matki Kościoła, stanowi o specyfice miejsca maryjnych sanktuariów w posłudze ewangelizacyjnej Kościoła. Swoistą syntezę tej funkcji sanktuariów maryjnych stanowi w końcu kształtowanie w wierzących tego, co Jan Paweł II nazywa „*maryjnym wymiarem życia ucznia Chrystusowego*”, który wypowiada się ostatecznie w „*synowskim zawierzeniu względem Bogarodzicy*”⁴⁷. Wymowne świadectwo takiej funkcji sanktuarium maryjnego złożył Jan Paweł II podczas swojej pierwszej pielgrzymki do Ojczyzny. Powiedział wówczas na zakończenie homilii na Jasnej Górze: „*Jestem człowiekiem zawierzenia. Nauczyłem się nim być tutaj*”⁴⁸. W tym kontekście, składając „*nowy jasnogórski akt zawierzenia*”, Papież nazwał sanktuarium jasnogórskie „*miejszem wielkiego zawierzenia*”⁴⁹.

⁴⁴ Nr 66.

⁴⁵ *Przesłanie na XIX Międzynarodowy Kongres Maryjny na Jasnej Górze w Częstochowie*, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. III, *Homilie i przemówienia*, s. 228.

⁴⁶ *Eucharystia źródłem życia Kościoła, Anioł Pański*, Watykan, 5 VI 1994, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. V, *Anioł Pański*, s. 430.

⁴⁷ Encyklika *Redemptoris Mater*, nr 45.

⁴⁸ *Macierzyńska obecność Maryi w życiu Kościoła i ojczyzny*, homilia, Jasna Góra, 4 VI 1979, [w:] *Jan Paweł II o Matce Bożej 1978-1998*, t. II, *Homilie i przemówienia*, s. 50.

⁴⁹ *Zawierzenie do najdalszych granic miłości. Akt oddania Matce Bożej*, Jasna Góra, 4 VI 1979, [w:] *Jan Paweł II na ziemi polskiej*, Libreria Editrice Vaticana 1979, s. 76.

O Jasnej Górze i w odpowiednim stopniu o wszystkich sanktuariach maryjnych można zatem mówić jako o „*miejscach zawierzenia*”, a nawet więcej – o „*szkole zawierzenia*”. Sanktuarium maryjne, według Jana Pawła II, jest miejscem i szkołą zawierzenia dla poszczególnych chrześcijan, ale jest nim także w wymiarze wspólnotowym. Przed każdym sanktuarium maryjnym stoi zadanie kształtowania owego „*maryjnego wymiaru życia ucznia Chrystusowego*”, życia w przymierzu zawierzenia Bogarodzicy. Z drugiej jednak strony w sanktuariach maryjnych składane są zbiorowe, wspólnotowe akty zawierzenia i stąd też sanktuaria te stoją w jakimś sensie na straży maryjności poszczególnych społeczności, całych wspólnot ludu Bożego.

VIRGIN MARY'S SANCTUARIES IN THE CHURCH'S EVANGELISATION SERVICE ACCORDING TO JOHN PAUL II

SUMMARY

John Paul II, the Pilgrim Pope, has often visited Virgin Mary's sanctuaries along its pilgrimage path. The Holy Father always provides teaching rich in content about the place and role of those sanctuaries in the life and mission of the Church.

The author presents the Papal teaching on Virgin Mary's sanctuaries and focuses on two important issues, the 'esse' and the 'agere' of the Virgin Mary's sanctuaries performing a special function in the spreading of the Word, in the sacramental service of reconciliation between people and God and in an eucharistic reunion with Christ.

Translated by Paweł Pilch

